Долбоор

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ

ЖАНА ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГИ

БЕКИТЕМИН

ОшМУнун окуу иштери
боюнча проректору
________________Арапбаев Р.Н.
“____”_____________2025-ж.

БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАСЫ

ДАЯРДОО БАГЫТЫ: 530400 тарых багыты
ПРОФИЛИ: **археология жана социалдык антропология**

Академиялык даража: магистр

Окуунун түрү: күндүзгү (дистанттык технологияларды пайдалануу менен)
Окуу мөөнөтү – 2 жыл.

Ош-2025

М А З М У Н У

1.ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР...4-9

1.1. 530400 тарых багыты боюнча магистр академиялык баскычындагы адистерди даярдоонун негизги билим берүү программасы (мындан ары ТАРЫХ багыты боюнча НББП) 4
1.2. 530400 тарых багыты боюнча магистр академиялык баскычындагы адистерди даярдоонун НББП иштеп чыгуудагы нормативдик документтер. 4
1.3. 530400 тарых багыты боюнча адистерди даярдоонун жогорку кесиптик билим берүүдөгү (мындан ары ЖКББ) НББПнын жалпы мүнөздөмөсү..4
1.3.1. ЖКББ НББП миссиясы жана максаты 5
1.3.2. ЖКББ НББПнын окутуунун натыйжалары 5-6
1.3.3. ЖКББ НББПны өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү 8
1.3.4. ЖКББ НББПны өздөштүрүүнүн жалпы окуу жүктөмү......................... 9
1.4. Абитуриенттердин (талапкерлердин) даярдыгынын билим деңгээлине талаптар 9

2. **530400 ТАРЫХ БАГЫТЫ БОЮНЧА МАГИСТР АКАДЕМИЯЛЫК БАСКЫЧЫНДАГЫ БҮТҮРҮҮЧҮНҮН КЕСИПТИК МҮНӨЗДӨМӨСҮ**

2.1. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердик чөйрөсү 9
2.2. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердигинин объектилери 10
2.3. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердигинин түрлөрү 10
2.4. Магистрлердин кесиптик ишмердигинин милдеттери 10-12

3. 530400 ТАРЫХ АГЫТЫ БОЮНЧА НББП АЯКТАГАНДА ОКУТУУНУН НАТЫЙЖАЛАРЫНЫН ЖЫЙЫНДЫСЫ КАТАРЫ БҮТҮРҮҮЧҮ ЭЭ БОЛУУЧУ КОМПЕТЕНЦИЯЛАР

3.1. НББПнын негизги компетенциялары 12-14
3.3.Окутуунун максаттары менен окутуунун натыйжаларынын дал келүүчүлүк матрицасы 14-17

4. 530400 ТАРЫХ БАГЫТЫ БОЮНЧА НББПын ИШКЕ АШЫРУУНУН МАЗМУНУ ЖАНА ОКУУ ПРОЦЕССИН УЮШТУРУУНУН РЕГЛАМЕНТӨӨЧҮ ДОКУМЕНТТЕРИ

4.1. Календардык окуу графиги ....(Тиркеме)
4.2. Магистрлерди даярдоонун окуу жана жумушчу планы ....(Тиркеме)

4.3. Музейлик, илимий-педагогикалык, илимий-изилдөөчүлүк практикалардын окуу программалары .... (Тиркеме)
НББПнын компетенциялар матрицасы 15-17
4.4. 530400 тарых багыты боюнча магистр баскычындагы адистерди даярдоодо окутулуучу дисциплиналардын аннотациялары 18-40

5. НББПын ИШКЕ АШЫРУУНУ ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА МААЛЫМАТТЫК КАМСЫЗДОО
5.1. ЖКББ НБПП ишке ашыруунун кадрдык камсыздалышы 41
5.2. Окуу процессинин окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздалышы 41
5.3. Окуу-процессинин материалдык-техникалык камсыздалышы 42

6.ЖКББ НББПын ӨЗДӨШТҮРҮҮ САПАТЫН БААЛОО СИСТЕМАСЫНЫН НОРМАТИВДИК-МЕТОДИКАЛЫК КАМСЫЗДАЛЫШЫ.
6.1. Жетишүүнү учурдагы текшерүү жана аралык аттестация 43
6.2. НББПын магистр баскычында бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик аттестациялоо 43

ТИРКЕМЕЛЕР

НББПны иштеп чыккандар..44

Кыскартуулар жана белгилөөлөр:

МББС –Мамлекеттик билим берүү стандарты;
ЖКББ – Жогорку кесиптик билим берүү;
НББП – Негизги билим берүү программасы;
ОМБ – Окуу методикалык бирикме;
НББПДЦ – Негизги билим берүү программасындагы дисциплиналар циклы;
ЖИК – жалпы илимий компетенциялар
ТК – тарыхый (адистешүү) компетенциялар
УБК- уюштуруучулук-башкаруучулук компетенциялар
КК – кесиптик компетенциялар
МА- Маданий-агартуучулук компетенциялар
ЭТ- Эксперттик-талдоочулук компетенциялар
ОН – окутуунун натыйжалары

1.ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР. 1.1. 530400 ТАРЫХ багыты боюнча магистр академиялык баскычындагы адистерди даярдоонун негизги билим берүү программасы (мындан ары тарых багыты боюнча НББП). 530400 тарых НББП Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2003-ж. 30-апрелдеги “Билим берүү жөнүндөгү” мыйзамынын жана Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2021-ж. 21-сентябрдагы №1578/1 буйругу менен бекитилген мамлекеттик жогорку кесиптик билим берүү стандартынын негизинде түзүлдү жана институттун Окумуштуулар кеңешинин №9 жыйыны (№9 протокол 04.07.2025) протоколу менен бекитүүгө сунушталды. (Тиркеме 1.)

НББП 530400 тарых багыты “археология жана социалдык антропология” профилинде академиялык “магистр” баскычындагы адистерди даярдоого багытталат. НББП окутуунун максатын, күтүлүүчү натыйжаларын, мазмунун, окуу процессин ишке ашыруунун технологияларын, шарттарын регламенттештирет жана адистерди даярдоонун сапатын баалоону аныктап, өз ичине: окуу планын, окуу курстарынын, дисциплиналардын (модулдардын) силлабустарды жана таанышуу, башкаруучулук, илимий-педагогикалык, илимий-изилдөөчүлүк практикалардын окуу-методикалык мазмундагы документтерин ичине камтыйт.

НББПнын усулдук камсыздоо үчүн окуу-методикалык комплексине ылайык төмөнкү документтер иштелип чыккан:

- Окуу планы;
- Окуу курстарынын, дисциплиналардын (модулдардын), практикалардын, илимий-изилдөө иштеринин, жыйынтык аттестациялоонун программалары;
- Календарлык окуу графиктери;
- Компетенцияларды калыптандыруучу окуу-тарбиялык иштердин планы;
- НББПны өздөштүрүүнүн ар бир этабында (учурдагы, аралык жана жыйынтык аттестациялоодо) жалпы маданий жана кесиптик компетенцияларын калыптандыруучу инновациялык баалоо каражаттары :
    - ✓ Компетенттүү-багытталган тесттер
    - ✓ Практикалык көндүмдү аныктоочу тапшырмалар
    - ✓ Портфолио
    - ✓ Кесиптик-аналитикалык баалоо каражаттары

530400 тарых багыты “археология жана социалдык антропология” профилинде магистр академиялык баскычында адистерди даярдоо “Кыргызстан тарыхы жана археология, этнология”, “Жалпы тарых жана тарыхты окутуунун усулу” кафедралары тарабынан ишке ашырылат.

1.2. 530400 тарых багыты "археология жана социалдык антропология" профилинде **академиялык баскычындагы адистерди даярдоонун НБПП иштеп чыгуудагы нормативдик документтер**

НБППнын нормативдик укуктук базасын төмөнкүлөр түзүп турат:

- Кыргыз Республикасынын "Билим берүү жөнүндөгү" мыйзамы (№92 30-апрель 2003-ж.);
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан 2004-ж. 3-февралында бекитилген Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүүнү уюштуруу жөнүндөгү № 53 жобосу;
- Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин **2021-ж. 21-сентябрдагы №1578/1 буйругу** менен бекитилген Мамлекеттик жогорку кесиптик билим берүү стандарты (ГОС);
- Кыргыз Республикасынын билим берүү министрлигинин нормативдик-методикалык документтери;
- ОшМУнун Уставы.
- **№33-Бюллетени** Профессионалдык билим берүүдөгү негизги билим берүү программалары жөнүндө жобо

530400 тарых багыты "археология жана социалдык антропология" профилинде даярдоонун жогорку кесиптик билим берүүдөгү НББПнын жалпы мүнөздөмөсү

1.3.1. ЖКББ НББП миссиясы жана максаты

Учурдагы ааламдашуу жана маалымат технологияларынын өнүгүү шартында учурдун жана эмгек рыногунун талаптарына жооп берген, дүйнөлүк жана Кыргызстандын тарыхынын өзгөчөлүктөрү, мыйзам ченемдүүлүктөрү тууралуу комплекстүү түшүнүккө, системалуу билимдерге ээ гуманитардык багыттагы адистерди даярдоо.

Тарых багытында "магистр" академиялык баскычындагы адистерди даярдоодо төмөнкү **максаттар** аныкталган:

- тарыхый мурастарга жана маданий салттарга кылдат, аяр мамиле жасап, тарыхый жараяндардын өзгөчөлүктөрү, негизги мыйзам ченемдүүлүктөрү жана анын кыймылдаткыч күчтөрү жөнүндөгү дүйнө таанымын өнүктүргөн, адистерди даярдоо.
- эмгек рыногунда атаандаштыкка туруштук бере алган республиканын билим берүү мекемелериндеги эки кыргыз жана орус тилдеринде окуу процессин жүргүзүүгө жөндөмдүү, кесиптик чөйрөдө жаңыдан пайда болгон техникаларды жана технологияларды пайдаланган, жаңы идеяларды сунуштай алган активдүү жарандык багыттагы адистерди даярдайт.
- башкаруучулук тапшырмаларды чечүүдө мекемелердин кудуретин, өнөктөштөр чөйрөсүн аныктай алган, азыркы илимдеги усулдарды пайдалануу менен өз алдынча илимий изилдөөлөрдү, конкреттүү усулдарды, жаңы окуу мазмундарын долбоорлоп, иш жүзүнө ашырууга даяр адистерди чыгаруу

1.3.2. ЖКББ НББПын октуунун натыйжалары

ЖИК – жалпы илимий компетенциялар
ТК – тарыхый (адистешүү) компетенциялар
УБК- уюштуруучулук-башкаруучулук компетенциялар
КК – кесиптик компетенциялар
МА- Маданий-агартуучулук компетенциялар
ЭТ- Эксперттик-талдоочулук компетенциялар

1ОН. Жаңы тарыхый билимдерди дисциплиналар аралык интеграциялар ын дүйнөлүк цивилизациада гы өнүгүүсүн заманбап методологиялы к принциптерин түшүнүү менен маалымат базасын пайдалана алат.	**ЖИК-1.** изилдөөлөрдүн теориясын, усулдарын жана натыйжаларын сын көз менен баалоого жана терең түшүнүүгө, жаңы билимдерди алуу үчүн дисциплиналар аралык мамилени пайдаланууга жана түрдүү илимдердин жетишкендиктерин интеграциялоого жөндөмдүү; **ТК-2.** Евразия континентиндеги, анын ичинде өзгөчө Борбордук Азия чөлкөмүндөгү негизги археологиялык маданияттарды жана алардын келип чыгышы, өзгөчөлүктөрү, тарыхый өнүгүүсү жана дүйнөлүк цивилизацияга кошкон салымдарын билет; **КК-2.** тарыхый изилдөөнүн заманбап методологиялык принциптери менен усулдук ыкмаларын билүүгө жөндөмдүү; **КК-4.** тарыхый изилдөөлөрдө тематикалык тармактык ресурстарды, маалымат базаларын, маалыматтык-издөө системаларын пайдаланууга жөндөмдүү; **КК-12.** тарыхый өнүгүштүн саясий, социомаданий, экономикалык факторлорун, ошондой эле адам факторунун, цивилизациялык түзүмдөрдүн ролун талдоого жана түшүндүрүүгө жөндөмдүү; **МА-2.** тарыхый-маданий функцияларды ишке ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;
2. ОН. Кесиптик милдеттерди чечүүдө Археология жана социалдык антропология багытындагы билимдерди пайдаланып тарыхый жана социалдык-саясий аспектилеринд	**ЖИК-2.** өздөштүрүлгөн теорияларды жана концепцияларды жыйноо, баалоо жана интеграциялоо, кесиптик милдеттерди чечүүдө аларды колдонуу чегин аныктоого; изилдөөнүн зарыл болгон усулдарын тандоо, конкреттүү изилдөөнүн милдеттерине жараша колдонулуп жаткан усулдарды өзгөртүү жана жаңыларын иштеп чыгууга жөндөмдүү; **ТК-1.** Археология жана социалдык антропология илимдеринин изилдөө методдорун өздөштүргөн жана аларды жеке изилдөө иштеринде колдоно билет; **ТК-4.** Археология жана социалдык антропология илимдериндеги дисциплиналар аралык изилдөө ыкмаларын билген жана табигый-так илимдеринин анализдеринин жыйынтыктарын археологиялык жана социалдык антропологиялык изилдөөлөрдө колдоно

е мамлекеттик муниципалдык мекемеклердин өн өнүгүшүнө салым кошо алат.	билет; **УБК-1.** уюштуруучулук-башкаруучулук функцияны ишке ашыруу менен байланышкан милдеттерди коюуга жана чечүүгө, аларды ишке ашыруу үчүн үйрөнүлгөн илимдердин усулдарын пайдаланууга жөндөмдүү; **КК-1.** магистрлик программанын алкагында өздөштүрүлгөн фундаменталдык жана прикладдык дисциплиналардын билимдерин пайдалануу менен илимий-изилдөө иштерин уюштурууга жана жүргүзүүгө жөндөмдүү; **КК-9.** илимде, техникада жана технологияда, кесиптик чөйрөдө жаңы кубулуштардын социалдык-экономикалык жана маданий натыйжаларын эске алуу менен жаңы идеяларды түзө жана өнүктүрө алат; **КК-10.** тарых илиминин өнүгүшүнө жеке оригиналдуу салымын кошууга жөндөмдүү; **ЭТ-1.** маалыматтык-талдоочулук борборлордун, коомдук, мамлекеттик жана муниципалдык мекемелердин жана уюмдардын, маасалык маалымат каражаттарынын ишмердигинде тарыхый жана социалдык-саясий аспектилерин иштеп чыгууга жөндөмдүү;
3. ОН. Жалпы билим берүүчү мекемелерде учурдагы тарыхый маданий процесстердеги маалымат системаларын пайдалануу менен педагогикалык ишмердик жүргүзө алат.	**ЖИК-3.** өз алдынча жана жеке демилге менен жаңы билимдерди жана жөндөмдүүлүктөрдү табууга; белгилүү бир тармакта жана/же тармактардын чегинде прикладдык мүнөздөгү жаңы билимдерди түзүүгө жана ишмердикти өнүктүрүү үчүн зарыл болгон булактарды аныктоого, маалыматты издеп табууга жөндөмдүү; **ТК-3.** Борбордук Азия чөлкөмүндөгү байыркы, орто кылымдар, этнографиялык мезгилдеги жана учурдагы негизги этно-маданий, конфессиялык процесстерди эксперттик деңгээлде билген жана бул маселелер боюнча анализ жүргүзө алат; **УБК-4.** уюштуруучулук-башкаруучулук функцияны ишке ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү; **КК-11.** тарых курсун жалпы билим берүүчү мектепте (бардык деңгээлдерде), ошондой эле орто атайын жана жогорку билим берген окуу жайларда окутууда педагогикалык ишмердиктин негиздери билимин иш жүзүндө пайдалануу көндүмдөрүнө ээ; **КК-14.** Орто, профессионалдык жана жогорку билим мекемелеринде археология жана социалдык антропология предметтери боюнча сабак бере алат; **ЭТ-2.** эксперттик-талдоочулук функцияларды ишке

	ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;
4. ОН. Изилдөөнүн жаңы усулдарын пайдалануу менен семинарларда, публикацияларды даярдоо менен тарыхый мурас, этностор аралык мамлекеттик саясатты ишке ашырууда жана чечим кабыл алууга жөндөмдүү	**ЖИК-4.** изилдөөнүн соңку усулдарын жана техникасын пайдалануу менен өз алдынча же топтун курамында илимий излдөөлөрдү жүргүзүүгө, ошондой эле прикладдык же изилдөөчүлүк долбоорлорду өз алдынча изилдөө, пландаштыруу, ишке ашыруу жана ыңгайлаштырууга жөндөмдүү; **ТК-5.** Тарыхый мурас, маданият, маданий туризм, этностор жана конфессиялар аралык процесстер боюнча мамлекеттик саясатты жана иштерди пландоого жана ишке ашырууга катыша алат; **УБК-2.** аткаруучулардын ишин уюштурууга, негиздүү башкаруучулук чечимдерди кабыл алууга жөндөмдүү; **КК-5.** илимий семинарларды, конференцияларды даярдоого жана өткөрүүгө, илимий публикацияларды даярдоого жана түзөтүүгө жөндөмдүү; **КК-6.** өздөштүрүлгөн теорияларды жана концепцияларды жыйноого, баалоого жана интеграциялоого, кесиптик милдеттерди чечүүдө аларды колдонуу чегин аныктоого; изилдөөнүн зарыл болгон усулдарын тандоого, конкреттүү изилдөөнүн милдеттерине жараша колдонулуп жаткан усулдарды өзгөртүүгө жана жаңыларын иштеп чыгууга жөндөмдүү; **КК-8.** изилдөөнүн соңку усулдарын жана техникасын пайдалануу менен өз алдынча же топтун курамында илимий излдөөлөрдү жүргүзө алат, ошондой эле тарых илиминин алкагында прикладдык же изилдөөчүлүк долбоорлорду өз алдынча изилдей алат, пландаштыра, ишке ашыра жана ыңгайлаштыра алат; **ЭТ – 3.** өз кесибинин чөйрөсүндө ишмердикти эксперттик баалоого жөндөмдүү.
5. ОН. Тарыхый багыттагы музей архивдерде маданий мурастарды коргоо аркылуу аймак таануучулук функциясын	**ЖИК -5.** илимде, техникада жана технологияда, кесиптик чөйрөдө жаңы кубулуштардын социалдык-экономикалык жана маданий натыйжаларын эске алуу менен жаңы идеяларды түзүүгө жана өнүктүрүүгө жөндөмдүү; **ТК-6.** Тарыхый багыттагы музейлерде коллекцияларды документештирүү, сактоо, алдын-ала консервация кыла алган, көргөзмө уюштуруп, тарыхый-маданий мурастарды коргоо, колдонуу жана популяризациялаштыруу иштерин жүргүзөт; **УБК-3.** мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан чечим кабыл

ишке ашырууда жеке демилге менен жаңы идеяларды түзүп, талдоого жөндөмдүү	алуу үчүн талдоо маалыматын даярдоого жөндөмдүү; **КК-3.** заманбап дисциплиналар аралык мамиленин негизинде илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын талдоого жана жалпылоого жөндөмдүү; **КК-7.** өз алдынча жана жеке демилге менен жаңы билимдерди жана жөндөмдүүлүктөрдү табууга жөндөмдүү; **КК-13.** окуу процессинде заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланууга жөндөмдүү; **МА-1.** тарыхый-маданий мурас уюмдарынын жана мекемелеринин (музей, архив ж.б.) ишмердигинде тарыхый-маданий жана тарыхый-край таануучулук функцияларын ишке ашырууга жөндөмдүү;

1.3.3. ЖКББ НББПны өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү

530400 тарых багыты "археология жана социалдык антропология" профилинде магистр баскычында ЖКББ НББПсын өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү:

- күндүзгү окуу формасы 2 жыл;
- НББП ЖКББ ну өздөштүрүү боюнча ЖОЖдун ОМКти бекиткен тизме боюнча багыты өзгөрбөгөн күндүзгү окуу формасына салыштырмалуу багытын өзгөрткөн магистранттардын окуу убактысы да 2 жыл;

1.3.4. 530400 тарых багыты "археология жана социалдык антропология" профилинде магистр баскычында ЖКББ НББПны өздөштүрүүнүн окуу жүктөмү

НББП өздөштүрүүнүн көлөмү окуу мөөнөтүнүн бардык мезгили ичинде ЖКББ Мамлекеттик стандарты боюнча 60 кредит (1800 саат), 120 кредит (3600 саат) зачеттук бирдикти түзөт, ал өз ичине бардык аудиториялык сааттарды, магистранттын өз алдынча иштерин, практика жана НББП өздөштүрүүсүн текшерүүгө берилген убакытты камтыйт. Магистрлерди даярдоодогу ЖКББ НББПны өздөштүрүүнүн жалпы эмгек сыйымдуулугу 120 дан кем эмес кредитке (чегерим бирдикке) барабар.

Күндүзгү окуу формасы боюнча окуу жылындагы ЖКББ НББПнын эмгек сыйымдуулугу 60тан кем эмес кредитке (чегерим бирдикке) барабар. Бир окуу семестринин эмгек сыйымдуулугу 30 кредитке (чегерим бирдикке) барабар (окуу процесси эки семестрлик болуп курулган учурда). Бир кредит (чегерим бирдик) магистранттын окуу ишинин 30 саатына барабар (анын ичинде анын аудиториялык, өз алдынча иштери жана аттестациянын бардык түрлөрү).

№ 1- таблица. НББП өздөштүрүү көлөмү, мөөнөтү жана квалификациясы

НББП аталышы	Квалификация		НББП өздөштүрүүнүн нормативдик мөөнөтү, диплом алгандан кийинкиси кошо	Эмгек көлөмү (зачеттук бирдик)
	кабыл алынган квалификациянын коду	аталышы		
НББП магистратура	530400	магистр	2 жыл	120

1.4. Абитуриенттердин (талапкерлердин) даярдыгынын билим деңгээлине талаптар

Мамлекеттик үлгүдөгү жогорку билими тууралуу документтин болушу;

- “Магистр” академиялык даражага ээ болуу үчүн жогорку кесиптик билим алууга талапкер абитуриенттин билим деңгээли – тийиштүү багытындагы «бакалавр» академиялык даражалуу жогорку кесиптик билим жана (же) «адис» квалификациясына ээ болушу зарыл.
- Абитуриенттин «бакалавр» академиялык даражасын ыйгаруу жана тийиштүү жогорку кесиптик билим же «адис» квалификациясы ыйгарылган окшош жогорку кесиптик билим тууралуу мамлекеттик үлгүдөгү документи болушу керек.
- Тектештик багыттардын жана адистердин тизмеси ОМБ тарабынан түзүлөт.
- Психологиялык абалынын, ден-соолугунун билим алууга мүмкүндүк берүүсү;
- Адистикти өз каалоосу менен тандоосу, тандаган адистиги жөнүндө түшүнүгү, максаттуу аракети болуусу шарт.

2. 530400 ТАРЫХ БАГЫТЫ БОЮНЧА МАГИСТРАТУРА БАСКЫЧЫНДАГЫ БҮТҮРҮҮЧҮНҮН КЕСИПТИК МҮНӨЗДӨМӨСҮ

530400 тарых багыты боюнча магистранттын кесиптик ишмердигинин мүнөздөмөсү ЖКББ Мамлекеттик стандартында белгиленгендей магистрлерди даярдоо адистик ишмердиги төмөнкү түрдөгү иштерди камтыйт:

• Долбоордук-конструктордук;
• кесиптик - ишмердүүлүк;
• өндүрүштүк – ишмердүүлүк;
• Уюштуруу-башкаруу ишмердүүлүгү;
• Илимий-изилдөө ишмердүүлүгү;
• Инновациялык ишмердүүлүгү;
•Илимий-педагогикалык ишмердүүлүгү;
• Мамлекеттик жана расмий тилдерде иштөө ишмердүүлүгү;
• Дүйнөлүк маалыматтарды колдонуу ишмердүүлүгү

• Мамлекеттин өнүгүшүнө салым кошуу ишмердүүлүгү;
• Электрондук чөйрөдөгү ишмердүүлүгү;
• Веб чөйрөдөгү ишмердүүлүгү;
• Өзүн өзү өнүктүрүү ишмердүүлүгү.

2.1. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердик чөйрөсү

530400 тарых багыты боюнча (магистр) бүтүрүүчүлөрүнүн кесиптик ишмердик чөйрөсүнө төмөнкүлөр кирет:

- республиканын жалпы орто билим берүү мекемелери (мектептер, гимназиялар, лицейлер), башталгыч жана орто кесиптик билим берүү, кошумча кесиптик билим берүү;
- мамлекеттик жана мамлекеттик структуралардагы статистикалык кызматтар;
- архивдер, музейлер;
- илим изилдөө борборлору, археологиялык, этнографиялык экспедициялар;
- мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу уюмдары (айыл өкмөтү, райондук, облустук администрация, мэрия ж.б.);
- коомдук уюмдар;
- коргоо министрлиги, укук коргоо органдары.

2.2. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердигинин объектилери

530400 тарых багытында магистр академиялык даражасына ээ болгон бүтүрүүчүлөрдүн ишмердик объектилери - билим берүү системасы, коомдук уюмдар, мамлекеттик структуралар, илим изилдөө мекемелери.

2.3. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишмердигинин түрлөрү

530400 тарых багыты боюнча магистр төмөндөгүдөй кесиптик ишмердигинин түрлөрүнө даяр болот:

- Тарыхчы катары коомдук процесстердин мыйзам ченемдүүлүктөрүн түшүнүү, интерпретациялоо;
- Кыргызстан тарыхы предмети боюнча билим, тарбия берүү;
- окуу процессин уюштуруу жана башкаруу;
- аналитикалык, илимий-изилдөөчүлүк;
- педагогикалык;
- долборлоочулук;

2.4. Магистрдин кесиптик ишмердигинин милдеттери:

530400 тарых багыты боюнча магистр адиси өзүнүн кесиптик милдеттерине ылайык төмөндөгүдөй маселелерди чечүүгө тийиш:

Тарыхчы катары коомдук процесстердин мыйзам ченемдүүлүктөрүн түшүнүү, интерпретациялоо ишмердиги

тарыхый жараяндын мыйзам ченемдүүлүктөрүн жана кыймылдаткыч күчтөрүн, тарыхый жараяндагы жана коомдун саясий уюмдарындагы адамдын ордун аныктоо;

тарыхый жараянды талдоодо цивилизациялык подходдун элементтерин колдоно билүү, тарыхый фактыларды туура талдоо, себеп-натыйжа байланыштарын белгилөө;

тарыхый мурастарга, маданий салттарга кылдат жана аяр мамиле жасоо, мекенчилдик, активдүү жарандык позициясын кармануу.

Кыргызстан тарыхы предмети боюнча билим, тарбия берүү ишмердиги

Тарых жана коомдук илимдер боюнча билим берүү программаларын, аларга дидактикалык материалдарды өз алдынча тандоо жана аларды адаптациялашкандан соң, окуу процессинде педагогикалык рефлексиянын негизинде колдонуу;

окуу планына ылайык, программанын бөлүмдөрүнүн жана темалардын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен предмет боюнча сабакты пландаштыруу жана өткөрүү;

Кыргызстандын тарыхын, коомдук илимдердин негизин окутуп-үйрөтүү аркылуу жаштарда мекенчил, гумандуулук, сабырдуулук, адилеттүүлүк сапаттарын калыптандыруу, дүйнө таанымын кеңейтүү.

Окуу процессин уюштуруу жана башкаруу ишмердиги

билим берүү процессин муктаждыктарга, окуучулардын заманбап, окутуу технологияларындагы илимий негизделген жетишкендиктерине ылайык пландоо жана ишке ашыруу;

көп маданияттуу коомдогу мамилелерди жөнгө салуучу укуктук жана этикалык нормаларды кармануу жана маданий айырмачылыктарына карабай, бардык окуучуларга бирдей мүмкүнчүлүк түзүп берүү;

окуу процессинин бардык субъектеринде жеке инсандар ортосундагы позитивдүү жана конструктивдүү мамилелерди уюуштуруу, башкаруучулук чечимдерди кабыл алуу;

Илимий-изилдөөчүлүк ишмердиги

Илимий-изилдөө ишинин планын түзүү жана оңдоп-түзөө, жыйналган маалыматтарды талдоо жана интерпретациялоо, илимий-изилдөө ишмердигин жүргүзүү;

социалдык-экономикалык жараяндар жана көрүнүштөр жөнүндөгү ата мекендик жана чет элдик статистиканын маалыматтарын талдоо жана интерпретациялоо, социалдык-экономикалык көрсөткүчтөрдөгү өзгөрүүлөрдү аныктоо;

илимий коомчулукка, кесиптик коомчулукта кабылданган стандарттарга жана форматтарга жооп берүүчү илимий доклад, илимий макалалар, мультимедиялык презенетациялар түрүндөгү өзүнүн изилдөө ишиндеги жетишкендиктерин (жеткирүүгө) көрсөтүүгө жөндөмдүү.

Педагогикалык ишмердиги

Тарыхый жана коомдук дисциплиналарын жалпы орто билим берүүчү мектептерде, кесиптик билим берүүчү мекемелеринде, колледждерде инновациялык технологияларды колдонуу менен окутуп, педагогикалык ишмердикти жүргүзүү.

Долборлоочулук ишмердигинде

туруктуу өнүгүүнүн парадигмасына таянып, турмушта колдонулуучу же изилдөө долбоорлорун билим берүү жараянынын сапатын камсыз кылууга

багытталган билим берүү чөйрөсүн, билим берүү программаларын жана жеке адамды окутуу багыттарын педагогикалык долбоорлоого даярдоо;

3. ТАРЫХ БАГЫТЫ БОЮНЧА НББП АЯКТАГАНДА ОКУТУУНУН НАТЫЙЖАЛАРЫНЫН ЖЫЙЫНДЫСЫ КАТАРЫ БҮТҮРҮҮЧҮ ЭЭ БОЛУУЧУ КОМПЕТЕНЦИЯЛАР

3.1. НББПнын негизги компетенциялары жалпы илимий компетенциялар (ЖК):

Компетенциялардын номери	Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялардын мазмуну
ЖИК- 1	изилдөөлөрдүн теориясын, усулдарын жана натыйжаларын сын көз менен баалоого жана терең түшүнүүгө, жаңы билимдерди алуу үчүн дисциплиналар аралык мамилени пайдаланууга жана түрдүү илимдердин жетишкендиктерин интеграциялоого жөндөмдүү;
ЖИК-2	өздөштүрүлгөн теорияларды жана концепцияларды жыйноо, баалоо жана интеграциялоо, кесиптик милдеттерди чечүүдө аларды колдонуу чегин аныктоого; изилдөөнүн зарыл болгон усулдарын тандоо, конкреттүү изилдөөнүн милдеттерине жараша колдонулуп жаткан усулдарды өзгөртүү жана жаңыларын иштеп чыгууга жөндөмдүү;
ЖИК-3	өз алдынча жана жеке демилге менен жаңы билимдерди жана жөндөмдүүлүктөрдү табууга; белгилүү бир тармакта жана/же тармактардын чегинде прикладдык мүнөздөгү жаңы билимдерди түзүүгө жана ишмердикти өнүктүрүү үчүн зарыл болгон булактарды аныктоого, маалыматты издеп табууга жөндөмдүү;
ЖИК-4	изилдөөнүн соңку усулдарын жана техникасын пайдалануу менен өз алдынча же топтун курамында илимий излдөөлөрдү жүргүзүүгө, ошондой эле прикладдык же изилдөөчүлүк долбоорлорду өз алдынча изилдөө, пландаштыруу, ишке ашыруу жана ыңгайлаштырууга жөндөмдүү;
ЖИК-5	илимде, техникада жана технологияда, кесиптик чөйрөдө жаңы кубулуштардын социалдык-экономикалык жана маданий натыйжаларын эске алуу менен жаңы идеяларды түзүүгө жана өнүктүрүүгө жөндөмдүү;

Адистешүү (тарыхый) компетенциялар:

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
ТК-1	Археология жана социалдык антропология илимдеринин изилдөө методдорун өздөштүргөн жана аларды жеке изилдөө иштеринде колдоно билет;
ТК-2	Евразия континентиндеги, анын ичинде өзгөчө Борбордук Азия чөлкөмүндөгү негизги археологиялык маданияттарды жана алардын келип чыгышы, өзгөчөлүктөрү, тарыхый өнүгүүсү жана дүйнөлүк цивилизацияга кошкон салымдарын билет;
ТК-3	Борбордук Азия чөлкөмүндөгү байыркы, орто кылымдар, этнографиялык мезгилдеги жана учурдагы негизги этно-маданий, конфессиялык процесстерди эксперттик деңгээлде билген жана бул маселелер боюнча анализ жүргүзө алат;
ТК-4	Археология жана социалдык антропология илимдериндеги дисциплиналар аралык изилдөө ыкмаларын билген жана табигый-так илимдеринин анализдеринин жыйынтыктарын археологиялык жана социалдык антропологиялык изилдөөлөрдө колдоно билет;
ТК-5	Тарыхый мурас, маданият, маданий туризм, этностор жана конфессиялар аралык процесстер боюнча мамлекеттик саясатты жана иштерди пландоого жана ишке ашырууга катыша алат;
ТК-6	Тарыхый багыттагы музейлерде коллекцияларды документештирүү, сактоо, алдын-ала консервация кыла алган, көргөзмө уюштуруп, тарыхый-маданий мурастарды коргоо, колдонуу жана популяризациялаштыруу иштерин жүргүзөт;

Уюштуруучулук жана башкаруучулук компетенциялар

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
УБК -1	уюштуруучулук-башкаруучулук функцияны ишке ашыруу менен байланышкан милдеттерди коюуга жана чечүүгө, аларды ишке ашыруу үчүн үйрөнүлгөн илимдердин усулдарын пайдаланууга жөндөмдүү;
УБК -2	аткаруучулардын ишин уюштурууга, негиздүү

	башкаруучулук чечимдерди кабыл алууга жөндөмдүү;
УБК -3	мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан чечим кабыл алуу үчүн талдоо маалыматын даярдоого жөндөмдүү;
УБК -4	уюштуруучулук-башкаруучулук функцияны ишке ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;

Кесиптик ишмердик

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
КК-1	магистрлик программанын алкагында өздөштүрүлгөн фундаменталдык жана прикладдык дисциплиналардын билимдерин пайдалануу менен илимий-изилдөө иштерин уюштурууга жана жүргүзүүгө жөндөмдүү;
КК-2	тарыхый изилдөөнүн заманбап методологиялык принциптери менен усулдук ыкмаларын билүүгө жөндөмдүү;
КК-3	заманбап дисциплиналар аралык мамиленин негизинде илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын талдоого жана жалпылоого жөндөмдүү;
КК-4	тарыхый изилдөөлөрдө тематикалык тармактык ресурстарды, маалымат базаларын, маалаыматтык-издөө системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;
КК-5	илимий семинарларды, конференцияларды даярдоого жана өткөрүүгө, илимий публикацияларды даярдоого жана түзөтүүгө жөндөмдүү;
КК-6	өздөштүрүлгөн теорияларды жана концепцияларды жыйноого, баалоого жана интеграциялоого, кесиптик милдеттерди чечүүдө аларды колдонуу чегин аныктоого; изилдөөнүн зарыл болгон усулдарын тандоого, конкреттүү изилдөөнүн милдеттерине жараша колдонулуп жаткан усулдарды өзгөртүүгө жана жаңыларын иштеп чыгууга жөндөмдүү;
КК-7	өз алдынча жана жеке демилге менен жаңы билимдерди жана жөндөмдүүлүктөрдү табууга жөндөмдүү;

КК-8	изилдөөнүн соңку усулдарын жана техникасын пайдалануу менен өз алдынча же топтун курамында илимий излдөөлөрдү жүргүзө алат, ошондой эле тарых илиминин алкагында прикладдык же изилдөөчүлүк долбоорлорду өз алдынча изилдей алат, пландаштыра, ишке ашыра жана ыңгайлаштыра алат;
КК-9	илимде, техникада жана технологияда, кесиптик чөйрөдө жаңы кубулуштардын социалдык-экономикалык жана маданий натыйжаларын эске алуу менен жаңы идеяларды түзө жана өнүктүрө алат;
КК-10	тарых илиминин өнүгүшүнө жеке оригиналдуу салымын кошуууга жөндөмдүү;

Билим берүү чөйрөсүндөгү кесиптик ишмердик

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
КК-11	тарых курсун жалпы билим берүүчү мектепте (бардык деңгээлдерде), ошондой эле орто атайын жана жогорку билим берген окуу жайларда окутууда педагогикалык ишмердиктин негиздери билимин иш жүзүндө пайдалануу көндүмдөрүнө ээ;
КК-12	
КК-13	окуу процессинде заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланууга жөндөмдүү;
КК-14	Орто, профессионалдык жана жогорку билим мекемелеринде археология жана социалдык антропология предметтери боюнча сабак бере алат;

Маданий-агартуучулук ишмердикте:

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
МА-1	тарыхый-маданий мурас уюмдарынын жана мекемелеринин (музей, архив ж.б.) ишмердигинде тарыхый-маданий жана тарыхый-край таануучулук функцияларын ишке ашырууга жөндөмдүү;

МА-2	тарыхый-маданий функцияларды ишке ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;

Эксперттик-талдоочулук ишмердикте:

Өз алдынча иштелип чыккан компетенциялар	**Компетенциянын мазмуну**
ЭТ-1	маалыматтык-талдоочулук борборлордун, коомдук, мамлекеттик жана муниципалдык мекемелердин жана уюмдардын, маасалык маалымат каражаттарынын ишмердигинде тарыхый жана социалдык-саясий аспектилерин иштеп чыгууга жөндөмдүү;
ЭТ-2	эксперттик-талдоочулук функцияларды ишке ашырууда маалымат базаларын жана маалымат системаларын пайдаланууга жөндөмдүү;
ЭТ-3	өз кесибинин чөйрөсүндө ишмердикти эксперттик баалоого жөндөмдүү.

3.3.Окутуунун максаттары менен окутуунун натыйжаларынын дал келүүчүлүк матрицасы:

Окутуунун натыйжалары	**1-максат**	**2-максат**	**3-максат**
№1- окутуунун натыйжасы	+	+	+
№2- окутуунун натыйжасы	+	+	+
№3- окутуунун натыйжасы	+	+	+
№4- окутуунун натыйжасы	+	+	+
№5- окутуунун натыйжасы	+	+	+

4.ТАРЫХ БАГЫТЫ БОЮНЧА НББПын ИШКЕ АШЫРУУНУН МАЗМУНУ ЖАНА ОКУУ ПРОЦЕССИН УЮШТУРУУНУН РЕГЛАМЕНТТӨӨЧҮ ДОКУМЕНТТЕРИ

4.1. Календардык окуу графиги (Тиркеме №2)

4.2. Магистрлерди даярдоонун окуу жана жумушчу планы (Тиркеме №3)

4.3. Музейлик, илимий-педагогикалык, илимий-изилдөөчүлүк практикалардын окуу программалары (Тиркеме №4)

4.4.Жумушчу окуу планы (ЖОЖ компетенттеринин, элективдүү курстардын киргизилишине негиздеме) (Тиркеме №5)

НББПнын компетенциялар матрицасы

Предметтер	ЖИК 1	ЖИК 2	ЖИК 3	ЖИК 4	ЖИК 5	ТК-1	ТК-2	ТК-3	ТК-4	ТК-5	ТК-6	УБК-1	УБК-2	УБК-3	УБК-4	КК-1	КК-2	КК-3	КК-4	КК-5	КК-6	КК-7	КК-8	КК-9	КК-10	КК-11	КК-12	КК-13	КК-14	МА-1	МА-2	ЭТ-1	ЭТ-2	ЭТ-3	**Баары**
Кесиптик ишмердүүлүктөгү англис тили																							+					+				+			**3**
Илимдин философиясы жана методологиясы							+				+		+																						**3**
Археология жана этнографиядагы маалыматтык технологиялар			+																				+					+							**3**
Тарыхый изилдөөлөрдөгү дисциплиналар аралык мамилелер																+							+						+	+					**4**
Социалдык антропологиянын негиздери															+	+							+					+	+	+					**6**
Тарыхый жана маданий мурастарды башкаруу			+				+	+																											**3**
Кыргызстанда этнографиялык илимдин калыптанышы жана өнүгүшү	+							+	+																										
Кыргызстандагы																							+					+				+			**3**

демографиялык процесстер																																			
Борбордук Азиянын таш доору: изилдөөнүн актуалдуу проблемалары													+																		+				**2**
Изилдөө иштерин уюштуруунун укуктук негиздери жана			+																										+					+	**4**
Тарыхнаама жана археологиянын азыркы проблемалары	+												+										+												**3**
Борбордук Азиянын коло жана эрте темир доорунун археологиясы: изилдөөнүн актуалдуу маселелери			+					+																											**3**
Археологиядагы талаа изилдөө методдору					+				+				+			+																+			**7**
Этнографиядагы талаа изилдөө методдору					+			+					+																						**4**
Илиимий-изилдөө иштери													+		+	+												+			+				**6**
Борбордук Азия элдеринин этнографиясы	+								+		+												+												**4**

Борбордук Азиядагы орто кылымдардын археологиясы						+		+					+															+							**5**
Кыргызстандын тарыхы: археологиялык жана антропологиялык аспектилер																+							+								+				**3**
Кыргызстандын тарыхы: археологиялык жана антропологиялык аспектилер (курстук иш)	+										+			+									+					+					+		**6**
Археологиялык жана этнографиялык коллекцияларды иштетүү ыкмалары	+							+				+	+																	+			+	+	**9**
Католог дисциплин №3 Маданий мурастарды сактоо проблемалары: ата мекендик жана дүйнөлүк тажрыйба					+		+							+																			+		**5**
Каталог дисциплин №4 Кыргызстандагы архитектуранын тарыхы	+					+		+					+										+					+			+				**7**
Каталог дисциплин №5 Карта түзүүнүн негиздери	+																															+			**4**

Католог дисципин №6 Сапаттык жана сандык маалыматтарды компьютердик иштетүү	+	+									+		+																						**6**
Каталог дисциплин №7 Алгачкы коомдогу маданият жана искусство																																			
Музей практикасы: коллекцияны кайра иштетүү/Музей практикасы:					+			+		+				+																					**10**
Талаа практикасы: археологиялык казуулар жана/же этнографиялык изилдөөлөр																																			
Илимий -педагогикалык практикасы						+									+	+							+					+	+	+	+	+	+	+	**14**
Долбоордук практика	+	+	+		+			+		+			+	+		+							+							+	+				**12**
Илимий -изилдөө практикасы	+	+	+		+		+		+				+																			+	+	+	**17**
Мамлекеттик аттестация		+	+			+	+		+				+																			+	+	+	**16**
Магистрдик ишти коргоо	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+							+					+	+	+	+	+	+	+	**36**
Баары	9	6	5		6	5	4	7	6	3	4	4	13	4	3	6							7					5	3	5	6	6	8	8	

4.4. 530400 тарых багыты боюнча магистр баскычындагы адистерди даярдоодо окутулуучу дисциплиналардын аннотациялары

4.4.1.Окуу планындагы жалпы билим берүүчү циклндагы дисциплиналардын программасына аннотация

Кесиптик ишмердүүлүктөгү англис тили: курсунун окуу программасы боюнча окуу процессинин жүрүшүндө магистранттардынилим изилдөө жана билим берүү маселелеринин жалпы өнүгүү процесстерин окуп-үйрөнүү жана өз алдынча илимий – теориялык талдоо жүргүзүүгө, пикирин билдирүүгө жана керектүү элементтерин ишмердүүлүгүндө колдоно алуусуна жетишүүсүн көздөйт.

билет:

- илимдин жана билим берүүнүн жаңы багыттарын түшүнүүнүн, классификациялоонун ыкмаларын;
- билим берүүнүн системалары жана билим берүүдөгү изилдөө ишмердүүлүктөрүнүн мазмунун;
- заманбап билим берүүнүн өнүгүүсүнүн негизги багыттарын жана учурдагы дүйнөлүк билим берүүнүн максаттарын;
- азыркы шартта билим берүүнүн негизги өнүктүрүүтенденцияларын, глобализация шарттарын аныктоо багытын;
- билим берүү мекемелерин өнүктүрүүдө административдик ресурсту бөлүп кароону;
- сапаттуу билим берүү процессин камсыз кылууну учурдагы бул чөйрөдөгү үлгүлүү моделдер менен айкалыштырып түшүнүүнү;

жасай алат:

- көндүмдөрдү жана компетенцияларды өздөштүрүү, жаңылоо жөндөмүнө ээ;
- коомдук өнүгүүнү илим изилдөөнүн методологиясы, илимий таанымдын методдору аркылуу анализдейт;
- билим берүү мекемелерде түрдүү деңгээлде окутуу ишмердигин жүргүзүү жөндөмүнө ээ;
- дүйнөлүк тарых илиминин актуалдуу маселелерин цивилизациялык жана глобалистикалык усулдар менен анализ жүргүзө алат;
- мекемелердеги билим берүү программасынын маселелерин, кризистик көрүнүштөр жана аларды жоюунун перспективаларына анализ;
- билим берүү программасын жекече билим берүү траекториясынын негизинде ишке ашырууга жөндөмдүү;

көндүмүнө ээ болот:

- жеке демилгеси менен илимий-изилдөө ишин жүргүзүү, компетенцияларды кабыл алуу;
- социалдык-маданий өзгөчөлүктөрдү ресурс катары пайдалануу ыкмаларына;
- билим берүүнү уюштурууда заманбап усулдарды, технологияларды колдонуу;
- илимий-изилдөө ишин жүргүзүү, жыйынтыгын чыгаруу, анализдөө жана системалаштырууга жөндөмдүүлүк;
- билим билим берүү чөйрөсүндө экспертиза жасоо менен жалпы абалды талдап билүү.

- педагогикалык дорборлоону илимий-изилдөө аркылуу ишке ашыруу ыкмаларына.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-2; СИМК-1; КК-2;

Илимдин философиясы жана методологиясы: Адамзат жашап жаткан чөйрөгө, анын өнүгүү мыйзамдарына, аны таанып билүү жолдоруна, маңызын түшүнүү багытындагы кызыктуу, адамдын жашоосунун мааниси боюнча көз караштар системасынын калыптануусу, ошонун аркасында бул жашоодогу өзүнүн ээлеген ордун аныктоо, анан дагы алган билимин турмушта колдоно билүүнү үйрөнүү болуп саналат

Билет:

- Илимдин философиясы менен усулиятынын адамзаттын жана коомдун жашоосундагы ордун аңдап, түшүнүү, дүйнөнүн өнүгүү боюнча жалпы теорияларын талдоону билет.
- учурдагы маалыматтык билим берүү технологияларын пайдалануу менен жаңы билимдерди алууну билет
- Магистранттын учурдун инсаны катары социалдашуусуна түрткү берүү жана коомдогу ордун тандап алуу мүмкүнчүлүгүн түшүнүүсүн аңдап билет.
- **Жасай алат***:*
- билим берүү программаларын өз алдынча түзүүнү, аларга дидактикалык материалдарды тандоону билет жана педагогикалык рефлексиянын негизинде окуу процессине ыңгайлаштырып колдоно жасай алат
- Окуу-тарбия процессинде инсанга багытталган окутуунун, компетенттүүлүк мамиленин ыкмаларын, технологияларын сабактардын максатына ылайыктуу колдоно алат;

Ээ болот*:*

- Тарыхый билим берүүнүн профилдик дисциплиналарынын бири боюнча окутуу процессин конструкциялоонун жана ишке ашыруунун негиздерине ээ.
- окутуунун интерактивдүү формаларын ж-а методдорун колдонуп педагогикалык ишмердүүлүктү жүргүзө алат.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-2; СИМК-1; КК-2;

4.4.2. Кесиптик циклдын базалык бөлүгүндөгү дисциплиналардын программасына аннотация

Археология жана этнографиядагы маалыматтык технологиялар: Бул дисциплина археология менен этнографиядагы заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу жолдорун үйрөтүүгө багытталган. Сабакта ГИС (геомаалыматтык системалар), 3D моделдөө, санариптик картография, дрон технологиялары, фотограмметрия жана маалымат базаларын түзүү сыяктуу ыкмаларды археологиялык казууларда жана этнографиялык изилдөөлөрдө пайдалануу маселелери каралат. Магистранттар талаа изилдөөлөрүн пландоо, маалыматтарды жыйноо, иштеп чыгуу жана натыйжаларды визуалдаштыруу процессинде маалыматтык технологиялардын ролун өздөштүрүшөт. Дисциплина

жогорку технологияларды колдонуунун негизинде илимий изилдөөлөрдүн сапатын жогорулатууга көмөктөшөт.
Билет:

- Талаа жана лабораториялык изилдөөлөрдө технологияларды колдонот – планшет, дрон, фотограмметрия, георадар сыяктуу заманбап шаймандар менен иштей билет.

Жасай алат:

- Тарыхый жана этнографиялык маалыматтарды талдай алат – маалыматтык технологиялар аркылуу алынган санариптик материалдарды структуралык жана мазмундук жактан түшүнүп, талкуулай алат.

Ээ болот:

- Теориялык билимге ээ болот – археология менен этнографияда колдонулган маалыматтык технологиялар боюнча түшүнүккө ээ болот (ГИС-системалар, 3D моделдөө, санариптик документтештирүү ж.б.).
- Методдорду биле алат жана колдонууга үйрөнөт – археологиялык жана этнографиялык маалыматтарды чогултуу, иштетүү жана талдоодо ИКТ методдорун колдонуу жөндөмүнө ээ болот.

Калыптандыруучу компетенциялар: СИМК-2; КК-1; КК-2; КК-4; КК-7; КК-20.

Тарыхый изилдөөлөрдөгү дисциплиналар аралык мамилелер: Дүйнөнү профессионалдык көз караш менен кароого көмөк көрсөтөт, жүрүм-турумдун социалдык детерминантын аныктап билүүсү жана конфликтерди анализдеп, аларды туура чечүүсүнө көмөк көрсөтөт. Персоналдарды башкаруу жана конфликтология жөнүндө маалыматты калыптандырып, персоналдарды башкаруу жана конфликтерди чечүүгө жардам көрсөтүшүн камсыздандырат. Жалпы конфликт жөнүндө кеңири маалымат алып алардын коомдогу функцияларын жана чечүү меттоддорун өздөштүрүшөт. Персоналдарга байланышкан конфликтерди башкаруу методдорун үйрөнүп, алардын чоң чыр чатака айланып кетүүсүн алдына алат.

билет:

-Алган билиминин негизинде, учурдагы социалдык чындыка адаптация болушуна жардам берет, себеби конфликт азыркы мезгилде коомдогу мамилелердин негизги көрүнүшү болуп калды.

-уюштуруу, башкаруу, баарлашуу иштеринде педагогикалык жараяндардын, маданий өзгөрүүлөрдүн, тарыхый өзгөчөлүктөрдүн, экономикалык, гуманитардык, психологиялык, табигый-экологиялык жана башка билимдерге талдоо жүргүзүү менен жалпы билимдүүлүгүн жана маданиятын өнүктүрүүнү билет;

жасай алат:

-Персоналдарды башкаруудагы чыр-чатактардын динамикасынын персоналдарды башкаруудагы конфликтин катышуучулары жөнүндөгү;

-Персоналдарды башкаруудагы чыр-чатакты талдоо жана башкаруу жөнүндөгү билимдерге ээ болот Персоналдарды башкаруудагы чыр-чатакты талдоо жана башкаруу жөнүндөгү билимдерди..

Ээ болот:

-Сабырдуулук коомдо жана персоналдарды башкарууда макулдуктун негизи катары. Толеранттуулук жөнүндө аныктама жана көнүгүү жасоо. -Толеранттуулук жөнүндө декларация талдоо.Персоналдарды башкаруудагы кызматташуу жана кооперация Персоналдарды башкаруудагы маданият жана коммуникация Персоналдарды башкаруудагы стереотиптер жана алдын ала ынандыруу
-Персоналдарды башкаруудагы структуралык тенсиздик жана социалдык адилеттүүлүк билимдерге ээ болот.
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-2; ИК-4;КК-2.
Социалдык антропологиянын негиздери: Бул дисциплина социалдык антропология илиминин теоретикалык негиздерин, негизги түшүнүктөрүн жана методологиялык ыкмаларын терең өздөштүрүүгө багытталган. Курста адам коомдорунун социалдык түзүлүшү, коомдук институттардын функциялары, туугандык системалар, гендердик мамилелер, бийлик жана саясий уюшуу формалары, экономикалык өз ара аракеттенүүлөр, дин жана символдордун коомдогу ролу сыяктуу социалдык антропологиянын классикалык жана заманбап темалары каралат.

Магистранттар социалдык антропологиянын калыптаныш тарыхын, негизги теориялык мектептерин (эволюционизм, структурализм, функционализм, интерпретативдик антропология ж.б.), ошондой эле полевой изилдөөнүн антропологияга мүнөздүү сапаттык ыкмаларын үйрөнүшөт.

Курс ар түрдүү коомдордун социалдык логикасын жана маданий практикаларын салыштырма анализдөөгө мүмкүнчүлүк түзүү менен магистранттарды оригиналдуу илимий ойлонууга, коомдук маселелерди антропологиялык көз караште чечмелөөгө багыттайт.

жасайт:

- социалдык антропологияга мүнөздүү полевой изилдөөлөрдү пландап жана жүргүзө алат;
- топтолгон маалыматтарды талдап, антропологиялык интерпретация жасоо;
- социалдык жана маданий көрүнүштөрдү салыштырма талдоо аркылуу түшүндүрүү;
- коомдук көйгөйлөрдү антропологиялык көз караш менен анализдеп, илимий негизделген сунуштарды иштеп чыгуу;

Билет:

- социалдык антропологиянын негизги түшүнүктөрүн, категорияларын жана теориялык багыттарын;
- социалдык антропологиянын классикалык жана заманбап мектептеринин айырмачылыктарын жана алардын методологиялык өзгөчөлүктөрүн;
- коомдук структуралардын (үй-бүлө, туугандык, экономика, дин, саясат) антропологиялык маанисин;

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-4; ИК-2;СИМК-2; КК-4; КК-18; КК.
Тарыхый-маданий мурастын менеджменти курсу коомдун маданий мурастарын сактоо, изилдөө, башкаруу жана натыйжалуу пайдалануу боюнча комплекстүү билим берет. Дисциплинада тарыхый-археологиялык объектилерди идентификациялоо, аларды коргоонун укуктук негиздери, музей иштери, маданий

ландшафттарды башкаруу, консервация жана реставрациянын негиздери, маданий мурастын коомдук жана экономикалык мааниси сыяктуу билимдерди калыптандырат.
Маданий мурастын ар кандай түрлөрүн (материалдык, материалдык эмес, археологиялык, архитектуралык) башкаруунун заманбап ыкмаларын өздөштүрүүгө, маданий саясатты түшүнүүгө, долбоорлоо, мониторинг жүргүзүү жана маданий объектилерди жайылтуу боюнча практикалык көндүмдөрдү үйрөтөт. Ошондой эле регионалдык жана глобалдык деңгээлдеги мурастарды коргоо боюнча эл аралык стандарттар (ЮНЕСКО, ИКОМОС) менен таанышат.
Курс аяктагандан кийин студенттер тарыхый-археологиялык мурасты сактоо стратегияларын түзө билет;
маданий объектилердин потенциалын коомдук өнүгүүдө пайдалана алат жана, долбоорлорду башкара алат.
Магистранттарда маданий баалуулуктарды сактоо тармагында теориялык жана практикалык билимдерин өнүктүрүү, дүйнөлүк жана ата-мекендик тажрыйбаларды салыштырып талдоо жөндөмүн калыптандыруу. Маданий мурастарды идентификациялоо, консервациялоо, реставрациялоо, санариптештирүү жана коргоо багытында системалуу илимий түшүнүк берүү.
Калыптандыруучу компетенциялар : КК-2; КК-3; КК-7;
Кыргызстанда этнография илимдин калыптанышы жана өнүгүшү:
Калыптандыруучу компетенциялар : КК-2; КК-3; КК-7;

Кыргызстандагы демографиялык процесстер: Кыргызстандын демографиялык процесстеринин мүнөзүн, динамикасын жана негизги факторлорун үйрөтүү, калктын табигый өсүшү, миграция, этнодемографиялык өзгөрүүлөр жана демографиялык саясат боюнча аналитикалык ой жүгүртүүнү өнүктүрүү, демография илими тууралуу кеңири түшүнүк берүү менен кесипттик билимдерин арттыруу. Кыргызстандын калкынын саны, өсүшү, этнодемографиялык түзүлүшү, миграция жана демографиялык саясат тууралуу негизги түшүнүктөрдү берүү жана аналитикалык ой жүгүртүүнү өнүктүрүү. Кыргызстандагы демографиялык процесстерди бүгүнкү күндө изилдөө жана магистранттарды статистикалык талдоо жана калктын санын болжолдоо боюнча көндүмдөрүн өнүктүрүү.
билет:
- Демографиянын негизги түшүнүктөрү жана ыкмалары;
- Кыргызстандын тарыхый-демографиялык өнүгүү этаптары;
- Республиканын азыркы демографиялык абалы.
жасай алат:
- Демографиялык көрсөткүчтөрдү талдоо (төрөлүү, өлүү, никелешүү, ажырашуу, миграция);
- Статистикалык маалыматтар менен иштөө;
- Тенденцияларды аныктоо жана демографиялык өзгөрүүлөрдү болжолдоо.
көндүмүнө ээ болот:
- Демографиялык методдорду изилдөөдө колдонуу;

- Аналитикалык отчетторду жана болжолдоолорду даярдоо;
- Расмий статистикалык маалымат базалары менен иштөө.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Борбордук Азиянын таш доору: изилдөөнүн актуалдуу проблемалары:
Дисциплина Борбордук Азиядагы коло доору жана эрте темир доорунун археологиялык эстеликтеринин изилдениш тарыхын, негизги илимий концепцияларын жана учурда талкууланып жаткан актуалдуу проблемаларын комплекстүү карайт. Курста региондогу коомдук-экономикалык түзүлүштөрдүн эволюциясы, чарбачылык формалары, металлургиянын өнүгүшү, көчмөн жана отурукташкан коомдордун өз ара байланышы, артефакттардын типологиясы жана маданий-комплекстердин хронологиясы изилденет.Магистранттар Андроново маданий чөйрөсү, Бактрия–Маргиана археологиялык комплекси (БМАК), сак-үйсүн-массагет дүйнөсү, Фергана өрөөнүнүн жана Жети-Суунун эрте темир доорунун материалдары сыяктуу ири археологиялык комплекстер менен таанышып, аларды салыштырма-тарыхый жана типологиялык анализ жүргүзүү аркылуу интерпретациялоону үйрөнүшөт. Курсту өздөштүрүү магистранттарга Борбордук Азиядагы коло жана эрте темир доорунун көп кырдуу маданий процесстерин терең түшүнүүгө, илимий булактарды сынчыл талдоого жана аймактык археология боюнча профессионалдык деңгээлде иштөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Изилдөө иштерин уюштуруунун укуктук негиздери жана усулдары:

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Тарыхнаама жана археологиянын азыркы проблемалары: Дисциплина археология илиминин тарыхый өнүгүү баскычтарын, изилдөөлөрдүн негизги мектептерин, методологиялык багыттарын жана учурдагы илимий талаш-тартыштарды системалуу түрдө анализдөөгө арналган. Курста XIX–XXI кылымдардагы археологиялык ой жүгүртүүнүн эволюциясы, классикалык, советтик, европалык, америкалык, процессуалдык жана постпроцессуалдык мектептердин теориялык концепциялары, алардын методдору жана изилдөөгө тийгизген таасири кеңири каралат. Дисциплина археологиядагы заманбап проблемаларды да камтыйт: изилдөөлөрдүн методологиялык кризиси, этникалык интерпретациялардын көйгөйү, маданият–артефакт байланышына болгон көз караштар, материалдык маданиятты интерпретациялоодогу чектөөлөр, археологиянын саясат менен байланышы, мурастын сакталуусу жана коомдук археология маселелери. Магистранттар булактардын историографиясын талдоо, айрым археологиялык концепциялардын пайда болуу себептерин жана алардын бүгүнкү илимдеги ордун түшүнүү, чоң изилдөө долбоорлорунун методологиялык өзгөчөлүктөрүн салыштыруу жана жаңы илимий багыттарды баалоо көндүмдөрүн өздөштүрүшөт.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Борбордук Азиянын коло жана эрте темир доорунун археологиясы: изилдөөнүн актуалдуу маселелери: негизги теориялык маселелерин жана актуалдуу проблемаларын изилдөөгө арналган. Курста региондун археологиялык

мурастарынын өзгөчөлүктөрү, таш доорунун хронологиясы, палеоэкологиялык шарттар, миграциялык процесстер, адамзат эволюциясынын региондогу этаптары жана маданий- технологиялык өнүгүү динамикасы каралат. Курста ошондой эле таш дооруну изилдөөнүн азыркы кездеги проблемалары – хронологиялык ажырымдар, артефакттарды интерпретациялоодогу талашсыз жана талаштуу көз караштар, регионалдык маданий-технологиялык айырмачылыктар, Homo sapiens жана неандерталдардын аймактагы жашоо издери, палеоклиматтык өзгөрүүлөрдүн таасири сыяктуу маселелер кеңири каралат. Дисциплина магистранттарга Борбордук Азиядагы таш доорунун археологиялык булактарын сынчыл талдоо, илимий гипотезаларды салыштыруу, материалдарды интерпретациялоо жана заманбап археологиялык ыкмаларды (GIS-талдоо, 3D моделдештирүү, трасология, михролиттик анализ) колдонуу боюнча компетенциялар берет.
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.
Археологиядагы талаа изилдөө методдору:

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.
Этнографиялык талаа изилдөөлөрүнүн ыкмалары: «Этнографиялык талаа изилдөөлөрүнүн ыкмалары» дисциплинасы этнографиялык маалыматтарды чогултуу, анализдөө жана иштеп чыгуу боюнча негизги теориялык жана практикалык ыкмаларды үйрөтөт. Бул курста магистранттар жеринде жүргүзүлүүчү байкоо, маектешүү, анкеталоо, күндөлүк жүргүзүү, фото жана видео документтештирүү сыяктуу талаа изилдөөлөрүнүн ыкмалары менен таанышып, өз алдынча этнографиялык иликтөөлөрдү жүргүзүүнүн негиздерин өздөштүрүшөт.
Билет:
- Талаа маалыматтарын системалаштырып, талдоо жана изилдөө жыйынтыгын билет
- Этнографиялык талаа изилдөөлөрүнүн негизги теорияларын жана ыкмаларын билет;
Жасай алат:
- Илимий максатта талаа ишин уюштуруп, маалымат чогултуу процессин пландай алат;
- Интервью, байкоо жана документ анализи ыкмаларын практикада колдоно алат;
Ээ болот:
- Жергиликтүү калк менен өз ара маданиятка ылайык иш алып баруу жөндөмүнө ээ болот;
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.
Илимий-изилдөө иштери:
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.
Борбордук Азия элдеринин этнографиясы: Бул дисциплина Борбордук Азия аймагында жашаган элдердин этнографиялык өзгөчөлүктөрүн изилдөөгө багытталган. Сабакта кыргыз, казак, өзбек, түркмөн, тажик жана аймактагы башка этностордун маданияты, жашоо образы, каада-салттары, этникалык

өзгөчөлүктөрү жана социалдык түзүлүшү каралат. Ошондой эле көчмөндүк маданият, тукум-урук мамилелери, үй-бүлө институту, диний ишенимдер, кийим-кече, турак-жай, тамак-аш маданияты ж.б. темаларга көңүл бурулат. Магистранттар Борбордук Азиядагы этностук процесстерди түшүнүүгө жана салыштырма этнографиялык талдоо жүргүзүүгө үйрөнүшөт.
Билет:
- Борбордук Азиядагы негизги этностордун этнографиялык өзгөчөлүктөрүн билет;
- Этнографиялык талаа изилдөөлөрүн жүргүзүү үчүн методологиялык негиздерди колдоно билет;
Жасай алат:
- Аймактагы этностук жана маданий процесстерди анализдей алат;
- Ар түрдүү элдердин каада-салттарын жана маданий баалуулуктарын салыштырып баалай алат;
Ээ болот:
- Этникалык жана маданий ар түрдүүлүктү сыйлоого жана этностор аралык өз ара түшүнүшүүгө умтулат, ээ болот.
- Этнографиялык талаа ыкмаларын (маектешүү, катышуу байкоо, талдоо) пландап, ишти жүргүзүүгө ээ болот.
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Борбордук Азиядагы орто кылымдардын археологиясы: комплекстүү үйрөнүүгө багытталган. Курста VI–XIV кк. ортосундагы саясий, экономикалык, маданий жана этносоциалдык процесстердин археологиялык материалдардагы чагылдырылышы талданат. Орто кылымдык шаар маданиятынын калыптанышы, көчмөндөр менен отурукташкан калктардын өз ара байланышы, соода жолдору, кол өнөрчүлүк борборлорунун өнүгүшү жана исламдан кийин пайда болгон жаңы архитектуралык комплекстер дисциплинанын негизги багыттарын түзөт. Магистранттар Согду, Түрк каганаты, Караханиддер, Кыпчак дүйнөсү, Каракытайлар, Чагатай улусу, Фергана жана Жети-Суунун орто кылымдык шаарлары (Ак-Башат, Невакет, Суяб, Баласагын, Өзгөн, Самарканд, Бухара жана башкалар) боюнча археологиялык материалдарды талдап, типологиялык, стратиграфиялык жана салыштырма-тарыхый методдорду өздөштүрүшөт. Архитектуралык эстеликтердин (мажара, медресе, мечит, мавзолей, караван-сарай), керамикалык комплекс, монета табылгалары, эпиграфика жана кол өнөрчүлүк буюмдары боюнча кеңири маалымат берилет. Дисциплинаны окутуу магистранттарга археологиялык булактарды сынчыл талдоого, орто кылымдык материалдык маданиятты интерпретациялоого, шаардык жана көчмөн маданияттын өз ара байланышкан динамикасын түшүнүүгө, ошондой эле Борбордук Азиядагы орто кылымдар боюнча профессионалдык деңгээлде изилдөө жүргүзүүгө керектүү компетенцияларды берет.
Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Кыргызстандын тарыхы: археологиялык жана антропологиялык аспектилер: Кыргызстандагы байыркы жана орто кылымдардагы коомдорду археологиялык жана антропологиялык материалдардын негизинде изилдөөгө

арналган. Курста региондогу негизги археологиялык маданияттар, материалдык маданияттын өнүгүшү, чарба моделдери жана миграциялык процесстер каралат. Антропологиялык маалыматтар аркылуу Борбор Азия калкынын этногенези, байыркы коомдордун биологиялык өзгөчөлүктөрү жана алардын тарыхый-маданий процесстер менен байланышы талданат.

Магистрант бул предметти өздөштүрүү менен:

- Кыргызстандагы негизги археологиялык маданияттарды жана алардын хронологиясын, антропологиялык маалыматтардын этногенезди түшүндүрүүдөгү маанисин, археология жана антропологиянын негизги методдорун **билет**;

- Археологиялык жана антропологиялык маалыматтарды талдап, интерпретациялоону, артефакттарды жана антропологиялык материалдарды салыштырып, негиздүү корутунду чыгарууну **жасай алат**;

- Далилдерге таянып тарыхый реконструкция түзүү көндүмдөрүнө жана археологиялык-антропологиялык маалыматтарды интеграциялап колдонуу жөндөмүнө **ээ болот**.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

Археологиялык жана этнографиялык коллекцияларды иштетүү ыкмалары: Магистранттарда археологиялык жана этнографиялык артефактарды документтештирүүнүн заманбап методдорун: сүрөттөө (описание), өлчөмдөрүн алуу, графикалык жана фотофиксация, 3D-моделдештирүү, лабораториялык талдоо ыкмаларын өздөштүрүшөт. Курста археологиялык жана этнографиялык коллекциялардын түзүлүшү, системалаштырууну, катталышы, классификациясы, типологиясы, сакталуу шарттары жана музейлештирүү процессинин негиздери каралат.Ошондой эле материалдардын кайсы мезгилге, маданий комплекске жана типологиялык топко таандык экенин аныктоо жолдору практикалык мисалдар менен берилет.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ИК-5; СИМК-3-; КК-3;КК-4; КК-9.

4.4.3. Профессионалдык циклдын вариативдик бөлүгүндөгү дисциплиналардын программасына аннотациясы

Маданий мурастарды сактоо проблемалары: ата мекендик жана дүйнөлүк тажрыйба: Магистранттарда маданий баалуулуктарды сактоо тармагында теориялык жана практикалык билимдерин өнүктүрүү, дүйнөлүк жана ата-мекендик тажрыйбаларды салыштырып талдоо жөндөмүн калыптандыруу. Маданий мурастарды идентификациялоо, консервациялоо, реставрациялоо, санариптештирүү жана коргоо багытында системалуу илимий түшүнүк берүү.

Билет:

- Маданий баалуулуктарды сактоонун негизги түшүнүктөрүн, принциптерин, эл аралык укуктук документтерди (ЮНЕСКОнун конвенциялары, ИКОМ кодекси ж.б.) жана Кыргызстандын мыйзамдык ченемдик базага байланышкан маселелерди билет;
- Ата-мекендик жана дүйнөлүк тажрыйбалардагы маданий мурастарды коргоо, башкаруу жана колдонуу боюнча ыкмаларды жана тенденцияларды билет;

- Материалдык жана материалдык эмес маданий мурастардын классификациясын, алардын сактоо өзгөчөлүктөрүн жана жоголуп кетүү коркунуч факторлорун билет.*Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1;ИК-2; СИМК-1; СИМК-2; КК-6;КК-9; КК-10; КК-13; КК-21.*

Кыргызстандын архитектура тарыхы: Бул предмет магистранттарга Кыргызстан аймагындагы архитектуралык өнүгүүнүн тарыхый мыйзам ченемдүүлүктөрүн, стильдик өзгөрүүлөрүн жана аймактык өзгөчөлүктөрүн илимий негизде изилдөөгө мүмкүндүк берет. Байыркы доорлордон тартып азыркы заманга чейинки архитектуралык мурастын өнүгүү этаптарын, курулуш технологияларын жана алардын коомдук-маданий чөйрө менен байланышын талдоого багытталган. Архитектуралык эстеликтерди изилдөөдө магистранттарда илимий-изилдөө жүргүзүү көндүмүн, тарыхыйлуулук жана объективдүүлүк принциптерин колдонуу жөндөмүн калыптандырат.

Билет:

Кыргызстандын архитектура тарыхынын негизги этаптарын, стилдик өзгөчөлүктөрүн билет;

Архитектура тарыхын изилдөөнүн илимий ыкмаларын, булактарын жана алардын классификациясын билет.

Жасай алат:

Архитектуралык эстеликтерди тарыхый-көркөм жактан талдай алат, алардын коомдук жана маданий маанисине илимий баа бере алат;

Архитектура тарыхын изилдөөдө теориялык концепциялар менен практика жүзүндөгү мисалдарды айкалыштырып колдоно алат.

Ээ болот:

Кыргызстандын архитектура тарыхы боюнча терең илимий билимге ээ болот;

Архитектуралык мурастарды изилдөө, талдоо жана сактоо боюнча илимий-изилдөө ишин жүргүзүүгө жөндөмдүү болот;

Архитектуралык өнүгүүнүн улуттук жана дүйнөлүк контексттеги ордун аныктай билүү компетенциясына ээ болот.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-4; СИМК-3; КК-9; КК-11.

Карта түзүүнүн негиздери: Магистранттарда картография илиминин негиздерин калыптандыруу. Илимий изилдөө иштерин жүргүзүүдө изилдөө объектиси боюнча тематикалык карталарды түзүп, илимий айлампага киргизүү жөндөмүн калыптандыруу.

билет:

- Картография илиминин тарых, археология илими үчүн картографиянын маанисин билет;

жасай алат:

- Тарыхый, археологиялык карталарды өз алдынча түзө алат

ээ болот:

- карта түзүү жөндөмүнө ээ болот.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1; ЖК-5;ИК-2; СИМК-2; КК-3; КК-4; КК-7.

Сапаттык жана сандык маалыматтарды компьютердик иштетүү (Компьютерная обработка качественных и количественных данных) предметинин негизги мазмуну, археологиялык сапаттык жана сандык маалыматтарды казып алуу - бул контекстти талдоо жана мыйзам ченемдүүлүктөрдү аныктоо аркылуу статистикалык ыкмаларды жана текст жана пикир сыяктуу сандык эмес маалыматтарды (сапаттуу) колдонуу менен сандык маалыматтарды (сандык) талдоо процесси.

Сандык анализ статистика жана сандар түрүндө жалпы сүрөттү берет, ал эми сапаттык талдоо муну майда-чүйдөсүнө чейин жана түшүндүрмөлөр менен толуктап, изилденүүчү предметти тереңирээк түшүнүүгө мүмкүндүк берет. Сандык иштеттүү менен сапаттык иштетүүнүн төрт параметр боюнча карасак төмөндөгүдөй көрсөткүчтөргө ээ болобуз.

Сандык иштетүү (обработка):

• Максаты: Сандык маалыматтарды колдонуу менен объектти формалдуу, сырттан изилдөө.

• Маалыматтардын мисалдары: Статистика, пайыздар, сурамжылоонун натыйжалары.

• Методдор: Статистикалык талдоо, жыштыктарды бөлүштүрүү анализи.

• Натыйжа: Калктын көбүрөөк катмары үчүн жалпыланган сандык чаралар.

Жогорку сапаттагы кайра иштетүү (обработка):

• Максат: Объекттин касиеттерин талдоо аркылуу аны мазмундуу, ички изилдөө.

• Маалымат мисалдары: Комментарийлер, пикирлер, тексттик жооптор, колдонуучунун жүрүм-туруму.

• Методдор: Контексттик талдоо, маалыматтардын нюанстарын жана татаалдыгын аныктоо.

• Натыйжа: Сандык маалыматтарды түшүндүргөн бай, контекстке негизделген түшүнүктөр.

Сапаттуу маалыматтар сапаттык талдоо ыкмаларын колдонуу менен иштетилет.

Алынган сапаттык материалды же анын бир бөлүгүн сандык маалыматтарга айландыруу, категорияларды сандык аныктоо, сандык анализдин ыкмаларын колдонуу менен маалыматтарды иштетүүгө даярдоо да мүмкүн.

Магистратура бөлүмүндө Археология жана социалдык антропогия адистигинде окутулуучу "Сапаттык жана сандык маалыматтарды компьютердик иштетүү" (Компьютерная обработка качественных и количественных данных) предметин окутууда тарыхыйлуулукка жана илимийлүүлүккө таянуу менен археологиялык маалыматтарды өз алдынча илимий талдоо жүргүзө алуу жөндөмүн калыптандыруу.

Калыптандыруучу компетенциялар: ЖК-1;ЖК-2; ИК-5; СИМК-2; КК-18; КК-22.

Алгачкы коомдогу маданият жана искусство:

билет: Адам жана коомду окутуунун методикасынын эң манилүү категориялары болуп: окутуунун милдеттери; билимдин мазмуну, тарых илиминин структурасы; окучуулар билим алып жатышкан булактар; окутуу ишинин формалары;окутуу процессинин звенолору; ой жүгүртүүнү өнүктүрүү методикасын ***;***

жасай алат: Маалыматтык согуш шартында мурда болгон тарыхый фактыларды жана алардын бүгүнкү күндөгү таасирин окуучуларга туура жеткирүүнүн маанисин билип, тарых илиминде трансформациялоо процесси жүрүп жаткандыктан ар кандай илимий форумдарды уюштуруп мектептердин тарых мугалимдерине жардамды***;***
ээ болот: Ааламдашуу жана миграция биздин маданият менен баалулуктарга жаңы өзгөчөлүктөрдүн киришин шарттап, улуттук билим берүү системасы дүйнөлүк тармактарга көбүрөөк тутамдашууга багыт алууга***;*** ааламдашуу жараянынын шартында тарых, социология, философия, саясат таануу, укук, экономика, дин, маданият ж.б. илимдин тармактары боюнча зарыл болгон билимдерге ээ кылуу менен, окуу процессин уюштуруу жолдорун жана ыкмаларын, анын жүрүшүндө түрдүү теориялык, усулдук, педагогикалык, психологиялык маселелерди чечүүнү үйрөтөт.
Калыптандыруучу компетенциялар: ИК-4; СИМК-2; КК-7;

4.4.7. Практикалардын программасына аннотация

Музей практикасы: коллекцияны кайра иштетүү: Башкаруучулук практикасы магистранттардын мамлекеттин социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө салым кошууда чоң мааниге ээ болгондуктан башкаруучулук жөндөмдү калыптандырууга аракеттенет; Башкаруучулук системанын жана анын макро жана микро курчоосундагы комплекстүү стратегиялык жана ыкчам методдорун терең анализдеп пайдалануу менен персоналдын потенциалын жана абалын таанып билет; Менеджменттин инновациялык технологияларын пайдалануу менен башкаруучулук процессти жөнгө салууну үйрөнөт; Башкаруучулук системанын өнүгүүсүндөгү адистештирилген мыйзам ченемди жана жалпы жоопкерчиликти алууну үйрөнөт; Башкаруучулук системанын айланасындагы бар болгон мүмкүнчүлүктөрдү пайдалануу менен проектирлөө жолун топтоштуруу менен аларды анализдеп жана туруктуу өнүгүү үчүн башкаруу сапатынын жогорулоосун камсыз кылат; ЖОЖдогу, колледждеги, орто окуу жайларындагы, мектептеги башкаруучулук структураныны иш планы менен таанышып, аны ишке ашыруунун жолдорун таанып билет; Башкаруу процессинин системалуу пландаштырууну менен коомдук пайдалуу жана өндүрүштүк эмгекти уюштурууну үйрөнөт; Тартиптүүлүк, өз алдынчалуулук, ишти аткара билүүчүлүк, демилгелүүлүк, активдүүлүк негизгиси кесиптик ишмердүүлүк сапаттарын калыптандырат;
Калыптандыруучу компетенциялар:ЖК-2; ЖК-3; ИК-4; ИК-6; СИМК-1; СИМК-3; КК-1;КК-7;КК-16.
Талаа практикасы: археологиялык казуулар жана/же этнографиялык изилдөөлөр
Калыптандыруучу компетенциялар:ЖК-2; ЖК-3; ИК-4; ИК-6; СИМК-1; СИМК-3; КК-1;КК-7;КК-16.

Илимий-педагогикалык практикасы: Магистранттарды адистикке даярдоо системасында илимий-педагогикалык практика эң зарыл звено болуп эсептелет. Илимий-педагогикалык дайыма болочоктогу мугалимдердин педагогикалык ык

машыгууларын калыптандыруунун фундаменти болуу менен бирге бир эле мезгилде илимий ишти алдыга жылдырууну максат кылат; «Сабак» - бул мугалимдин жалпы жана педагогикалык маданияттын күзгүсү, анын интелектуалдык маданиятынын өлчөмү анын билим көлөмүнүн, маалыматынын көрсөткүчү - деген сөздөрү ар бир практикант үчүн бузулгус эреже болтуруу менен болочоктогу адистердин өз ишине жөнөкөй мамилеси оң жолго коюу; шаардык жана айылдык мектептердин шартында мугалимдин, класс жетекчинин окутуу-тарбиялоо ишмердүүлүктөрүнүн ык машыгууларына ээ болуу; мектептеги ишмердүүлүктөр, педагогикалык коллектив менен таанышуу; мугалимдин, класс жетекчинин, тарбиячынын, коомдук уюмдардын окутуу тарбиялоо процессии системалуу пландаштыруусун үйрөтүү; окуучуларды психологиялык-педагогикалык жактан үйрөнүү (өздүк делолору, медициналык карталары, класс журналы, күндөлүктөрү ж.б.); педагогикалык кеңшменин, предметтик комиссиянын, класс жетекчилердин башталгыч класстын мугалимдеринин усулдук бирикмелеринин иштери менен таанышуу; Илимий-педагогикалык практикасын өтүү магистрант илимий даражасына ээ болуучу магистранттардын окуу планындагы теориялык дициплиналар сыяктуу эле милдеттүү болуп саналат. Илимий-педагогикалык практиканын негизги максаты алган билимдерди бекемдөө жана практикада пайдалануу менен магистранттардын иштеген мекемеси менен ОшМУнун ортосундагы байланыштуу күчөтүү болуп саналат. Илимий-педагогикалык практикасы жогорку квалификациялуу магистранттарды даярдоо процессинин ажырагыс бөлүгү болуп эсептелет жана магистрант-практиканттарды замандын талабына ылайык жаңыча сабак өтүүгө дилгирленип, биргеликте окуучулар, стеденттер менен жакындан иштөө ыкмаларын үйрөтүүнү максат кылат. Илимий-педагогикалык практикасы магистранттардын магистрдик диссертациясын жазуу менен биргеликте эле өзү иштеп жаткан мекемеде окуу процесси мезгилиндеги алган билимдерин кенен пайдалануу менен тажрыйбасын толтурууда зор мааниге ээ.

Калыптандыруучу компетенциялар:ЖК-3;ИК-4; МК-5; ИК-6;СИМК-2; СИМК-4; КК-2;КК-3; КК-4; КК-9;КК-10;КК-17.

Илимий-изилдөөчүлүк практикасы: Илимий-изилдөөчүлүк практикасынын максаты: магистранттардын Кыргыз республикасынын улуттук архив фонду, жалпы эле архивдер, архив иши, архивдик документтер, архивдик документтердин катталышы, сакталышы жана алар менен иштөө, архивдик документтерди тарыхый булак катары пайдалануу жөнүндөгү алган теориялык билимдерин практикада (иш жүзүндө) бекемдөө. Китепканаларда өзүнүн илимий темасына байланышкан атайын адабияттарды табуу, аларды илимий талдоого алуу аркылуу илимий ишине пайдалануу, магистрдик диссертациясынын темасына байланышкан китеп фонддорун активдүү, үзгүлтүксүз колдонуу менен диссертациялык ишин алдыга жылдыруу. Талаа материалдарын топтоонун жолдорун тактап, маалымат берүүчү менен баарлашып зарыл маалыматтарды алуу.

Илимий-изилдөөчүлүк практикасынын милдети: магистранттарды архив мекемеси, анын структурасы, иш тартиби жана эрежелери, документтик фонду

менен тааныштыруу, архив документтерин каттоо, сактоо, жок кылуу эрежелери менен тааныштыруу, архив документтерин пайдаланууну, алар менен иштөөнү, документалдык фактыларды интерпретациялоону жана аларды өзүнүн илимий ишинде колдонууну үйрөтүү. Китепканаларда керектүү адабияттар менен иштөөнү жана илимий талдоого алуу менен өзүнүн илимий ишинде колдонууну үйрөтүү. Илимий темасына байланышкан калк арасындагы баалуу маалыматтарды, фактыларды чогултуу менен аны илимий айлампага киргизүү болуп саналат.

Калыптандыруучу компетенциялар:ЖК-1; ЖК-2; ИК-4;СИМК-5;КК-5; КК-6; КК-7; КК-8; КК-11; КК-12; КК-13; КК-14; КК-15

Магистрдик диссертациянын аннотациясы. Магистрдик диссертациялар тарых-юридика институтунда мамлекеттик аттестациялык комиссиялардын жыйынында корголот. Диссертациялардын темалары, эреже катары, илимий мекемелердин, жогорку окуу жайларынын негизги илимий изилдөө иштеринин багыттары менен байланыштырылышы керек, алардын окумуштуу советтери тарабынан ар бир изденүүчү үчүн жана бир эле убакта илимий жетекчисин дайындоо менен бекитилет.

Магистрдик диссертация киришүү бөлүмүндө изилдөөнүн актуалдуулугу, изилдөөнүн проблемасы, изилдөөнүн максаты, изилдөөнүн милдети, изилдөөнүн мааниси, изилдөөнүн предмети, изилдөөнүн методдору, изилдөөчүнүн жекече салымы, изилдөөдө материалдардын топтолушу тууралуу маалыматтар берилет жана изилдөөгө байланыштуу терминдер аныкталат.

Магистрдик диссертацияда чечилип жаткан көйгөйдүн заманбап абалына баа, теманы иштеп чыгуу үчүн негиз жана баштапкы маалыматтар тандалган тема боюнча изилдөөлөр жүргүзүү.

5. НББПын ИШКЕ АШЫРУУНУ ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА МААЛЫМАТТЫК КАМСЫЗДОО

ЖКББ НББП бул бөлүгүндө төмөндөгү документтердин жана материалдардын жыйындысы берилген:

- ЖКББ НББП боюнча билим берүү процессинин окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздалышы;
- ЖКББ НББП окуу планына кирген бардык окуу курстары, дисциплиналары, практикалары, илимий-изилдөө иштери боюнча магистранттардын ишмердиги үчүн негизги окуу китептери, окуу-усулдук колдонмолор, маалымат ресурстары;
- билим берүү процессин уюштуруу боюнча жана профессордук-окутуучулук курамдын ишмердиги үчүн комплекстүү методикалык сунуштар жана маалымат ресурстары;
- окутуучуларды жана магистранттарды библиотекалык-маалыматтык тейлөөнүн шартына мүнөздөмө.

5.1.ЖКББ НББП ишке ашыруунун кадрдык камсыздалышы

Магистрди даярдоо НББП сын ишке ашыруу системдик түрдө илим менен алектенген, илимий-усулдук иш-аракеттенген жана берилген сабактан каптал

бетине ылайык эреже катары базалык билимдүү педагогикалык кадрлар ишке ашыруусу керек.

Кесиптик мерчемдин окутуучулары, эреже катары кандидаттык, докторлук илимий даражадагы жана кесиптик чөйрөдө ылайык иш тажрыйбалуу болуусу зарыл.

Берилген НББП боюнча билим берүү жараянын камсыздаган окутуучулардын жалпы санында илимдин кандидаты же доктору даражасындагы окутуучулардын бөлүгү 80% ды түзөт. 530400 тарых багытында боюнча адистерди даярдоону жогорку квалификацияга ээ профессордук-окутуучулук курамы ишке ашырат, алардын арасынан: 1 илимдин кандидаты, профессор, 16 илимдин кандидаты, доценттер.

№	ФАА	Кызматы	Илимий даражасы
1.	Шаанов Т.М.	доцент	т.и.к.
2.	Каратаев О.К.	профессор (ВАК)	т.и.д.
3.	Асанканов А.А.	профессор (ВАК)	т.и.д.
4.	Адилбаев Ж.А.	доцент (ВАК)	т.и.к.
5.	Арстанов С.А.	доцент (ВАК)	т.и.к.
6.	Смадияров С.А.	доцент (ВАК)	т.и.к.
7.	Сатыбалдиева Ч. Т	Доцент (ВАК)	т.и.д.
8.	Жаркынбаев Т.Ж.	доцент	т.и.к.
9.	Алишер кызы С.	доцент	т.и.к.
10.	Чыныкеева Г.Э.	доцент	т.и.к.
11.	Апышова А.К.	доцент	т.и.к.
12.	Осмонова С.К.	Доцент (ВАК)	т.и.к.
13.	Атаканова Г.А.	окутуучу	т.и.к.
14.	Ибайдуллаев Х.У.	окутуучу	соц.и.к.
15.	Кубанычбек у. Н.	окутуучу	т.и.к.

5.2.Окуу процессинин окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздалышы

Окуу процессинин окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздалышы үчүн факультетте 34 орундуу окуу залы жана абоненттик бөлүмү бар китепкана иш алып барат. Факультеттин китепканасынын фонду – 32027 даананы түзөт. Китеп менен камсыздоо коэфиценти орточо эсеп менен 1,08 түзөт. Бул көрсөткүч нормадан жогору болуп эсептелет (норма боюнча – 0,5).

5.3.Окуу-процессинин материалдык-техникалык камсыздалышы

НББП ишке ашырууда окуу процессинин бардык формаларын уюштуруу үчүн материалдык-техникалык базага ээ, ошондой эле санитардык жана өрт коопсуздугун эске алган шарттары бар. Магистр программасын ишке ашырууда минималдуу зарыл болгон материалдык-техникалык базага төмөнкүлөр кирет:

- окуу корпусу Ош шаарынын Раззаков көчөсү -21 жайгашкан 4 кабаттуу имарат (жалпы аянты – 2562,07 кв.м. ар бир студентке 7,3 м.кв. туура келет)
- 3 лекциялык зал, 6 аудитория, 1 окуу залы, китепкана

- интернет тармагына туташтырылган заманбап компьютерлер менен жабдылган 2 кабинет
- 2 музей (лаборатория)
- 1 чоң актылык зал
- 2даана интерактивдүү доска
- 2даана видеопроектор
- 5 даана ксерокөчүрмө-сканер-принтер аппараттары
- 4 даана принтер
- компьютерлер (деканат жана кафедраларда -10 даана, компьютердик класста – 24 даана).

Магистранттар Интернет тармагына кенен туташуу мүмкүнчүлүгүнө ээ жана өз алдынча иштерди аткарууда, сабактарга даярданууда пайдаланышат.

6. ЖКББ НББПын ӨЗДӨШТҮРҮҮ САПАТЫН БААЛОО СИСТЕМАСЫНЫН НОРМАТИВДИК-МЕТОДИКАЛЫК КАМСЫЗДАЛЫШЫ

ЖКББ мамлекеттик стандартына жана жогорку окуу жайы жөнүндөгү жобого ылайык билимди өздөштүрүүнү текшерүү учурдагы, аралык жана жыйынтык мамлекеттик аттестациялоону өз ичине камтыйт. ЖКББ НББП боюнча билим алып жаткандарды учурдагы, аралык текшерүүнүн аттестациялоонун нормативдик-методикалык камсыздалышы ЖОЖ жөнүндөгү жобого ылайык жүргүзүлөт.

6.1.Жетишүүнүн учурдагы текшерүү жана аралык аттестация

ЖКББ МББСнын талабына ылайык НББП этап-этабы менен өздөштүрүүсүн аттестациялоо үчүн жогорку окуу жайы баалоо каражаттарынын фондун түзөт. Алар билимди өздөштүрүүнү учурдагы текшерүү жана аралык аттестациялоо болуп саналат. Баалоо каражаттарынын фонду өз ичине буларды камтыйт: практикалык сабактарда, зачет, экзамендерде билимди текшерүүнүн контролдук суроолору, типтүү тапшырмалар, бланкалык тесттер жана компьютердеги тестирлөө программалары, курстук иштердин тематикалары (долбоор, реферат, доклад, илимий макала ж.б.).

6.2.НББПын магистр баскычында бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик аттестациялоо

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациянын тандалган максаты болуп бүтүрүүчүнүн ЖКББнын НББПын ийгиликтүү өздөштүрүүсүн аныктоо болуп саналат. Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияга академиялык карызы жок жана ЖКББнын НББПнын окуу планын толук өздөштүргөн бүтүрүүчүлөр киргизилет.

ЖКББнын НББПнын мамлекеттик аттестациялык сыноолоруна төмөнкүлөр кирет:

- мамлекеттик экзамен;
- магистрдик диссертациясын коргоо.

Жыйынтыктоочу мамлекеттик экзамен боюнча НББПдагы жоболор

Мамлекеттик экзамен бул магистратуранын ЖКББнын НББПда көрсөтүлгөн компетенцияларга ээ болгондугун аныктоочу системалуу, дисциплиналар аралык комплекстүү экзамен болуп саналат. Ошондой эле комплекстик экзамен кесиптик окуу программасын өздөштүрүү кезинде алган теориялык жана практикалык билимдердин деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет. Комплекстик экзаменде алган бааны жогорулатуу максатында экзаменди кайра тапшырууга уруксат берилбейт.

Магистрдик диссертациясынын тематикасы илимий-изилдөөчүлүк ишмердикти ичине камтып, төмөнкү кесиптик милдеттерди чечүүгө багытталат:

- теориялык жана практикалык билимдерди кайталоо, бышыктоо жана өнүктүрүү;
- кесиптик ишмердиктин көндүмдөрүн өз алдынча өнүктүрүү.

Магистрдик диссертациясынын аткарууда магистрант төмөнкүлөрдү (демонстрациялоого) көрсөтүүгө тийиш:

- долбоордун логикалык структурасын түзүүнү;
- изилденип жаткан теманын актуалдуулугун ачып көрсөтүүнү;
- темадагы негизги маселени аныктап, анын конкреттүү аспектилерин, чечилүүчү маселелерин талдоону.

Магистрдик диссертациясынын тематикасы учурдагы актуалдуу маселелерди изилдөөгө, тарых илиминин, коомдун өнүгүшүнө салым кошууга багытталган болушу керек. Ишти аткарууда заманбап маалымат технологияларынын жетишкендиктерин жана учурдагы методикалык жаңылыктарды колдонууга көңүл буруу зарыл.

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациялык комиссия каралып жаткан программага тиешелүү илимий даражасы бар беш кишиден кем эмес курамда түзүлөт.

МАКтын төрагасы ОшМУнун кызматкери болбогон каралып жаткан программанын багытындагы илимдин доктору дайындалат.

НББПны иштеп чыккандар, эксперттер

	Аты-жөнү	и.н., кызматы	кызмат орду
1.	Арстанов С.А.	т.и.к., доцент	ТЮИнин директордун орун басары
2.	Шаанов Т.М.	т.и.к., доцент	Кыргызстан тарыхы жана археология, этнология кафедрасынын башчысы
3.	Жумашова Г.С.	т.и.к., доцент	Жалпы тарых жана ТОУ кафедрасынын башчысы
4.	Тагаев Б.А.	т.и.к., доцент	ОшТУнун доценти
5	Бабаназар у Исабек	магистр	Ош шаарындагы №18 А.Навои атындагы гимназия-лицейинин тарых мугалими